

Propozycja planu wynikowego do serii *Chemia Nowej Ery*

Materiał opracowała Anna Remin na podstawie *Programu nauczania chemii w gimnazjum* autorstwa Teresy Kulawik i Marii Litwin oraz *Wymagań programowych na poszczególne oceny* przygotowanych przez Małgorzatę Mańską. Pismem pochyłym zaznaczono treści nadobowiązkowe.

Tytuł rozdziału w podręczniku	Temat lekcji	Treści nauczania	Wymagania edukacyjne	
			podstawowe (P)	ponadpodstawowe (PP)
Węgiel i jego związki z wodorem				
1. Poznajemy naturalne źródła węglowodorów	1. Poznajemy naturalne źródła węglowodorów	<ul style="list-style-type: none"> • związki organiczne i nieorganiczne • węglowodory • naturalne źródła węglowodorów • <i>właściwości i zastosowania ropy naftowej*</i> • <i>destylacja frakcjonowana ropy naftowej i jej produkty*</i> • <i>właściwości i zastosowania gazu ziemnego*</i> • <i>właściwości i zastosowania gazu świetlnego*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia kryteria podziału chemii na organiczną i nieorganiczną (A) • wyjaśnia, czym zajmuje się chemia organiczna (B) • definiuje pojęcie „węglowodory” (A) • wymienia naturalne źródła węglowodorów (A) • podaje zasady bezpiecznego obchodzenia się z gazem ziemnym, ropą naftową i produktami jej przeróbki (B) • opisuje skład gazu ziemnego (A) • wymienia najważniejsze zastosowania gazu ziemnego oraz ropy naftowej i produktów jej przeróbki (A) • <i>wykrywa obecność węgla w związkach organicznych*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje niektóre zastosowania produktów destylacji ropy naftowej (C) • omawia skutki wydobywania i wykorzystywania ropy naftowej (C) • planuje i wykonuje doświadczenie chemiczne umożliwiające wykrycie obecności węgla i wodoru w związkach organicznych (D) • <i>opisuje właściwości i zastosowania gazu ziemnego i ropy naftowej*</i> • <i>wyjaśnia pojęcie „destylacja frakcjonowana ropy naftowej”*</i> • <i>wymienia produkty destylacji frakcjonowanej ropy naftowej*</i>
2.1. Szereg homologiczny alkanów	2. Szereg homologiczny alkanów	<ul style="list-style-type: none"> • węglowodory nasycone – alkanany • szereg homologiczny alkanów • wzory sumaryczne, strukturalne i półstrukturalne alkanów • <i>izomeria łańcuchowa*</i> • modelowanie cząsteczek alkanów za pomocą modeli 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie „szereg homologiczny” (A) • definiuje pojęcie „węglowodory nasycone” (A) • podaje wzór ogólny szeregu homologicznego alkanów (A) • odróżnia wzór sumaryczny od wzorów strukturalnego i półstrukturalnego (A) • zapisuje wzór sumaryczny i podaje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzy wzór ogólny szeregu homologicznego alkanów na podstawie wzorów trzech kolejnych alkanów (C) • zapisuje wzory sumaryczne, strukturalne i półstrukturalne oraz podaje nazwy alkanów z wykorzystaniem ich wzoru ogólnego (C)

		czasowych i pręcikowo-kulkowych	<p>nazwę alkanu o określonej liczbie atomów węgla w cząsteczce (do pięciu atomów węgla) (B)</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapisuje wzory strukturalne i półstrukturalne alkanów (do pięciu atomów węgla w cząsteczce) (B) • wyjaśnia pojęcie „szereg homologiczny” (B) • buduje model cząsteczek metanu i etanu (B) • wykonuje proste obliczenia dotyczące węglowodorów (B) 	
2.2. Metan i etan	3. Właściwości metanu i etanu	<ul style="list-style-type: none"> • występowanie metanu • właściwości fizyczne i chemiczne metanu i etanu • reakcje spalania (spalanie całkowite i niecałkowite) • zastosowania metanu i etanu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest metan i wymienia miejsca jego występowania (A) • zapisuje wzór sumaryczny i strukturalny metanu (A) • wymienia właściwości fizyczne i chemiczne (np. reakcje spalania) metanu i etanu (B) • wyjaśnia, na czym polegają spalanie całkowite i niecałkowite (B) • zapisuje i odczytuje równania reakcji spalania całkowitego oraz niecałkowitego metanu i etanu (B) • wymienia zastosowania metanu i etanu (B) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • projektuje doświadczenie chemiczne – identyfikacja rodzajów produktów spalania węglowodorów (C) • wyjaśnia różnice między spalaniem całkowitym a spalaniem niecałkowitym (C)
2.3. Właściwości i zastosowania alkanów	4. Właściwości i zastosowania alkanów	<ul style="list-style-type: none"> • właściwości fizyczne i chemiczne (reakcje spalania) alkanów • właściwości benzyny • zastosowanie alkanów • <i>kraking*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje warunki, od których zależą właściwości węglowodorów (A) • opisuje zastosowania alkanów (B) • wymienia właściwości benzyny (A) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapisuje równania reakcji spalania całkowitego i niecałkowitego alkanów (C) • wyjaśnia zależność między długością łańcucha węglowego a właściwościami alkanów (np. stanem skupienia, lotnością, palnością) alkanów (C)

3.1. Szeregi homologiczne alkenów i alkinów	5. Szeregi homologiczne alkenów i alkinów	<ul style="list-style-type: none"> węglowodory nienasycone budowa alkenów i alkinów zasady nazewnictwa alkenów i alkinów <i>izomeria położeniowa*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie „węglowodory nienasycone” (A) wymienia zasady tworzenia nazw alkenów i alkinów na podstawie nazw alkanów (A) zapisuje wzory ogólne szeregów homologicznych alkenów i alkinów (A) przyporządkowuje dany węglowodór do odpowiedniego szeregu homologicznego (B) zapisuje wzory sumaryczne oraz nazwy alkeny i alkinu o określonej liczbie atomów węgla w cząsteczce (do pięciu atomów węgla) (B) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zapisuje wzory sumaryczne, strukturalne i półstrukturalne oraz podaje nazwy alkenów i alkinów z wykorzystaniem wzorów ogólnych (C) wykonuje obliczenia dotyczące alkenów i alkinów (C)
3.2. Eten 3.3. Etyn	6. Właściwości etenu i etynu	<ul style="list-style-type: none"> otrzymywanie etenu i etynu właściwości fizyczne etenu i etynu właściwości chemiczne etenu i etynu – reakcje spalania, przyłączania i polimeryzacji właściwości i zastosowania polietylenu zastosowania etenu i etynu <i>piroliza metanu*</i> <i>substytucja metanu*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje właściwości fizyczne oraz chemiczne (reakcje spalania, przyłączania bromu i wodoru) etenu i etynu (B) buduje model cząsteczki etenu i etynu (B) podaje wzory sumaryczne i strukturalne etenu i etynu (A) porównuje budowę etenu i etynu (B) wymienia sposoby otrzymywania etenu i etynu (A) opisuje najważniejsze zastosowania etenu i etynu (B) wyjaśnia, na czym polegają reakcje przyłączania i polimeryzacji (B) definiuje pojęcia: „polimeryzacja”, „monomer” i „polimer” (A) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zapisuje równania reakcji otrzymywania etenu i etynu (C) podaje interpretacje słowne równań reakcji chemicznych (reakcje spalania, przyłączania bromu i wodoru) (C) zapisuje równania reakcji etenu i etynu z bromem oraz polimeryzacji etenu (C) opisuje rolę katalizatora w danej reakcji chemicznej (C) opisuje właściwości i zastosowania polietylenu (C) wyjaśnia, jakie związki mogą ulegać reakcji polimeryzacji (C) wyjaśnia, na czym polega reakcja polimeryzacji (C) wymienia produkty polimeryzacji etynu (C)

3.4. Właściwości alkenów i alkinów	7. Właściwości alkenów i alkinów	<ul style="list-style-type: none"> właściwości alkenów i alkinów doświadczalne odróżnianie węglowodorów nasyconych od węglowodorów nienasyconych rola węglowodorów nienasyconych w przyrodzie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zalicza alkeny i alkiny do węglowodorów nienasyconych (A) opisuje właściwości węglowodorów nienasyconych (B) przewiduje zachowanie wody bromowej (lub rozcieńczonego roztworu manganianu(VII) potasu) wobec węglowodoru nasyconego i nienasyconego (B) odróżnia doświadczalnie węglowodory nasycone od węglowodorów nienasyconych (A) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny większej aktywności chemicznej węglowodorów nienasyconych w porównaniu z węglowodorami nasyconymi (C) analizuje właściwości węglowodorów (D) wyjaśnia wpływ wiązania wielokrotnego w cząsteczce węglowodoru na jego reaktywność chemiczną (C) zapisuje równania reakcji przyłączania cząsteczek do wiązania wielokrotnego, np. bromowodoru, wodoru i chloru (C) projektuje doświadczenie chemiczne umożliwiające odróżnienie węglowodorów nasyconych od węglowodorów nienasyconych (D) opisuje przeprowadzane doświadczenie chemiczne (C)
3.5. Tworzywa sztuczne*	8. Tworzywa sztuczne*	<ul style="list-style-type: none"> właściwości i zastosowania wybranych tworzyw sztucznych* polimery naturalne, sztuczne i syntetyczne* tworzywa biodegradowalne, wulkanizacja* 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje tworzyw sztucznych* podaje właściwości i zastosowania wybranych tworzyw sztucznych* 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> określa zalety i wady tworzyw sztucznych*
Podsumowanie działu	9., 10., 11. Podsumowanie wiadomości. Sprawdzenie wiadomości. Omówienie sprawdzianu			

Pochodne węglowodorów				
4.1. Szereg homologiczny alkoholi	12. Szereg homologiczny alkoholi	<ul style="list-style-type: none"> • alkohole – pochodne węglowodorów • budowa alkoholi • wzory sumaryczne, strukturalne i nazewnictwo alkoholi • <i>tioalkohole</i>* 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje budowę pochodnych węglowodorów (grupa alkilowa + grupa funkcyjna) (B) • wymienia pierwiastki chemiczne wchodzące w skład pochodnych węglowodorów (A) • definiuje alkohole jako pochodne węglowodorów (A) • wyjaśnia, czym jest grupa funkcyjna (B) • zaznacza i nazywa grupę funkcyjną w alkoholach (A) • zapisuje wzór ogólny alkoholi (A) • wymienia reguły tworzenia nazw systematycznych alkoholi (A) • zapisuje wzory sumaryczne i strukturalne prostych alkoholi monohydroksylowych i podaje ich nazwy (B) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzy wzór ogólny szeregu homologicznego alkoholi na podstawie wzorów trzech kolejnych alkoholi (C) • zapisuje wzory sumaryczne, strukturalne i półstrukturalne oraz podaje nazwy alkoholi z wykorzystaniem ich wzoru ogólnego (C)
4.2. Metanol 4.3. Etanol	13. Budowa i właściwości metanolu i etanolu	<ul style="list-style-type: none"> • właściwości metanolu i etanolu – doświadczenia chemiczne • zastosowanie metanolu i etanolu • zapis równań reakcji spalania metanolu i etanolu • negatywne skutki działania etanolu na organizm ludzki • doświadczalne wykrywanie etanolu w roztworze 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje najważniejsze właściwości metanolu i etanolu (B) • zapisuje równania reakcji spalania metanolu i etanolu (B) • wymienia podstawowe zastosowania metanolu i etanolu (A) • wymienia toksyczne właściwości alkoholi (A) • opisuje negatywne skutki działania etanolu na organizm ludzki (B) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • projektuje i wykonuje doświadczenia chemiczne, za których pomocą można zbadać właściwości metanolu i etanolu (D) • <i>opisuje fermentację alkoholową</i>*

4.4. Glicerol	14. Glicerol jako przykład alkoholu polihydroksylowego	<ul style="list-style-type: none"> • porównanie budowy alkoholi monohydroksylowych i polihydroksylowych • budowa glicerolu • doświadczalne badanie właściwości glicerolu • zastosowania glicerolu • <i>etanodiol, nitrogliceryna*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia alkohole monohydroksylowe i polihydroksylowe (A) • wyjaśnia, czym są alkohole polihydroksylowe (B) • zapisuje wzory sumaryczny i strukturalny glicerolu (A) • opisuje najważniejsze właściwości glicerolu (B) • wymienia zastosowania glicerolu (A) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • projektuje i wykonuje doświadczenia chemiczne, w których wyniku można zbadać właściwości glicerolu (D) • zapisuje równanie reakcji spalania glicerolu (C) • wyjaśnia sposób tworzenia nazwy systematycznej glicerolu (C) • <i>zapisuje wzór i wymienia właściwości etanodiolu*</i> • <i>omawia sposób otrzymywania oraz właściwości nitrogliceryny*</i>
4.5. Właściwości alkoholi	15. Właściwości alkoholi	<ul style="list-style-type: none"> • zależność między długością łańcucha węglowego a stanem skupienia i reaktywnością chemiczną alkoholi • odczyn alkoholi • równania reakcji spalania alkoholi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa odczyn roztworu alkoholu (A) • zapisuje równania reakcji spalania alkoholi (B) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia rodzaj odczynu roztworu alkoholu (C) • wyjaśnia zależność między długością łańcucha węglowego a stanem skupienia i reaktywnością chemiczną alkoholi (D)

5.1. Szereg homologiczny kwasów karboksylowych	16. Szereg homologiczny kwasów karboksylowych	<ul style="list-style-type: none"> występowanie kwasów organicznych w przyrodzie budowa i nazewnictwo kwasów karboksylowych zastosowania kwasów karboksylowych <i>kwasy dikarboksylowe*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> definiuje kwasy karboksylowe jako pochodne węglowodorów (A) wymienia przykłady kwasów organicznych występujących w przyrodzie (A) zaznacza i nazywa grupę funkcyjną w kwasach karboksylowych (A) zapisuje wzór ogólny kwasów karboksylowych (A) zapisuje wzory sumaryczne i strukturalne prostych kwasów karboksylowych oraz wymienia ich nazwy zwyczajowe i systematyczne (B) wyjaśnia pochodzenie danych nazw zwyczajowych i systematycznych (B) wymienia zastosowania kwasów karboksylowych (A) <i>wymienia przykłady kwasów dikarboksylowych*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> tworzy wzór ogólny szeregu homologicznego kwasów karboksylowych (na podstawie wzorów trzech kolejnych kwasów karboksylowych) (C) zapisuje wzory sumaryczne, strukturalne i półstrukturalne oraz podaje nazwy kwasów karboksylowych z wykorzystaniem ich wzoru ogólnego (C)
5.2. Kwas metanowy 5.3. Kwas etanowy	17. Kwas metanowy i kwas etanowy jako przykłady kwasów karboksylowych	<ul style="list-style-type: none"> właściwości kwasu metanowego i kwasu etanowego otrzymywanie soli kwasów karboksylowych zastosowania kwasu metanowego i kwasu etanowego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe zastosowania kwasu metanowego (mrówkowego) i kwasu etanowego (octowego) (A) opisuje najważniejsze właściwości kwasów metanowego i etanowego (B) zaznacza we wzorze kwasu karboksylowego resztę kwasową (A) omawia dysocjację jonową kwasów karboksylowych (B) zapisuje równania reakcji kwasów metanowego i etanowego z metalami, tlenkami metali i zasadami oraz równania reakcji spalania i dysocjacji jonowej tych kwasów (B) podaje nazwy soli pochodzących od kwasów metanowego i etanowego (B) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> projektuje i wykonuje doświadczenia chemiczne, w których wyniku można zbadać właściwości kwasu octowego (reakcja dysocjacji elektrolitycznej, reakcja z zasadami, metalami i tlenkami metali) (D) omawia metodę otrzymywania kwasu etanowego (C) wyjaśnia proces fermentacji octowej (C) zapisuje równania reakcji chemicznych otrzymywania soli kwasów metanowego i etanowego w postaci cząsteczkowej, jonowej oraz jonowej skróconej (C)

5.4. Wyższe kwasy karboksylowe	18. Wyższe kwasy karboksylowe	<ul style="list-style-type: none"> • budowa i nazewnictwo wyższych kwasów karboksylowych • właściwości fizyczne i chemiczne wyższych kwasów karboksylowych • wyższe kwasy nasycone i nienasycone • doświadczalne odróżnianie nasyconych wyższych kwasów karboksylowych od nienasyconych wyższych kwasów karboksylowych • zastosowania wyższych kwasów karboksylowych • sole wyższych kwasów tłuszczowych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje nazwy wyższych kwasów karboksylowych nasyconych (palmitynowy, stearynowy) i nienasyconych (oleinowy) oraz zapisuje ich wzory (B) • dzieli kwasy karboksylowe na nasycone i nienasycone (A) • wyjaśnia, jak doświadczalnie udowodnić, że dany kwas karboksylowy jest kwasem nienasyconym (A) • definiuje pojęcie „mydło” (A) • opisuje właściwości wyższych kwasów karboksylowych (kwasów tłuszczowych stearynowego i oleinowego) (B) • opisuje zastosowania wyższych kwasów karboksylowych (A) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego wyższe kwasy karboksylowe nazywane są kwasami tłuszczowymi (C) • zapisuje równania reakcji spalania wyższych kwasów tłuszczowych oraz równania reakcji wyższych kwasów karboksylowych z zasadami (C) • wskazuje wiązanie podwójne w cząsteczce kwasu oleinowego (C) • projektuje doświadczenie chemiczne umożliwiające odróżnienie kwasu oleinowego od kwasów palmitynowego lub stearynowego (D)
5.5. Właściwości kwasów karboksylowych	19. Właściwości kwasów karboksylowych	<ul style="list-style-type: none"> • porównanie budowy oraz właściwości niższych i wyższych kwasów karboksylowych • zależność między długością łańcucha węglowego a stanem skupienia i reaktywnością chemiczną kwasów karboksylowych • porównanie właściwości kwasów organicznych i kwasów nieorganicznych • <i>hydroksykwasy*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje właściwości kwasów karboksylowych (B) • nazywa sole kwasów organicznych (B) • <i>podaje przykłady hydroksykwasów*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zależność między długością łańcucha węglowego a stanem skupienia i reaktywnością chemiczną kwasów karboksylowych (D) • porównuje właściwości kwasów organicznych i kwasów nieorganicznych (C)

6. Poznajemy estry	20. Właściwości estrów	<ul style="list-style-type: none"> • reakcja estryfikacji • otrzymywanie estrów • budowa i nazewnictwo estrów • właściwości i zastosowania estrów • występowanie estrów w przyrodzie • <i>hydroliza estrów*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje estry (A) • zaznacza i nazywa grupę funkcyjną we wzorze estrów (A) • zapisuje wzór ogólny estrów (A) • wymienia związki chemiczne biorące udział w reakcji estryfikacji (A) • podaje przykłady występowania estrów w przyrodzie (B) • podaje przykłady nazw estrów (A) • tworzy nazwy estrów pochodzących od podanych nazw kwasów karboksylowych i alkoholi (proste przykłady) (B) • wymienia związki biorące udział w reakcji estryfikacji (B) • określa sposób otrzymywania estru o podanej nazwie, np. octanu etylu (B) • wymienia właściwości octanu etylu (A) • <i>definiuje reakcję hydrolizy*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapisuje równania reakcji chemicznych prostych kwasów karboksylowych z alkoholami monohydroksylowymi (C) • określa warunki przebiegu reakcji estryfikacji (C) • zapisuje równania reakcji otrzymywania podanych estrów • tworzy wzory estrów od podanych nazw kwasów i alkoholi (C) • projektuje doświadczenie chemiczne umożliwiające otrzymanie estru o podanej nazwie (D) • opisuje właściwości estrów w aspekcie ich zastosowań (D) • opisuje mechanizm reakcji estryfikacji (C) • omawia różnicę między reakcją estryfikacji a reakcją zobojętniania (D) • <i>definiuje pojęcie „reakcja hydrolizy estru”*</i> • <i>zapisuje równania reakcji otrzymywania i hydrolizy estru o podanej nazwie lub wzorze*</i>
--------------------	------------------------	---	--	---

7.1. Aminy 7.2. Aminokwasy	21. Aminy i aminokwasy jako pochodne węglowodorów zawierające azot	<ul style="list-style-type: none"> • budowa amin na przykładzie metyloaminy • właściwości fizyczne i chemiczne amin na przykładzie metyloaminy • zastosowania amin • budowa i nazewnictwo aminokwasów na przykładzie glicyny • właściwości fizyczne i chemiczne aminokwasów na przykładzie glicyny • wiązanie peptydowe • <i>aminy pierwszorzędowe, drugorzędowe i trzeciorzędowe*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zaznacza i nazywa grupy funkcyjne w aminach i aminokwasach (A) • definiuje aminy i aminokwasy (B) • wymienia miejsca występowania amin i aminokwasów (A) • opisuje budowę oraz właściwości fizyczne i chemiczne amin na przykładzie metyloaminy (B) • zapisuje wzór metyloaminy (A) • zaznacza w cząsteczce wiązanie peptydowe (B) • definiuje pojęcie „wiązanie peptydowe” (A) • opisuje budowę oraz właściwości fizyczne i chemiczne aminokwasów na przykładzie glicyny (C) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapisuje wzory poznanych amin i aminokwasów (C) • analizuje konsekwencje istnienia dwóch grup funkcyjnych w cząsteczce aminokwasu (D) • zapisuje równanie reakcji tworzenia dipeptydu (C) • wyjaśnia mechanizm powstawania wiązania peptydowego (C) • <i>dzieli aminy na pierwszorzędowe, drugorzędowe i trzeciorzędowe na podstawie wzoru*</i>
Podsumowanie działu	22., 23., 24. Podsumowanie wiadomości. Sprawdzian wiadomości. Omówienie sprawdzianu			
Substancje o znaczeniu biologicznym				
8. Poznajemy składniki żywności*	25. Poznajemy składniki żywności*	<ul style="list-style-type: none"> • <i>rola składników żywności w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu*</i> • <i>występowanie składników chemicznych żywności*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>wymienia główne pierwiastki chemiczne wchodzące w skład organizmu ludzkiego*</i> • <i>wymienia podstawowe składniki żywności i miejsca ich występowania*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>wyjaśnia rolę składników żywności w prawidłowym funkcjonowaniu organizmu*</i>

			<ul style="list-style-type: none"> • definiuje makro- i mikroelementy* • opisuje znaczenie wody, tłuszczów, białek, sacharydów, witamin i mikroelementów dla organizmu człowieka* • wymienia funkcje podstawowych składników żywności* 	
9.1. Rodzaje tłuszczów i ich otrzymywanie	26. Tłuszcze – budowa i otrzymywanie	<ul style="list-style-type: none"> • podział tłuszczów ze względu na stan skupienia i pochodzenie • występowanie tłuszczów • budowa tłuszczów • otrzymywanie tłuszczów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia pierwiastki chemiczne, których atomy wchodzi w skład cząsteczek tłuszczów (A) • klasyfikuje tłuszcze pod względem stanu skupienia i pochodzenia (B) • podaje przykłady tłuszczów (A) • wyjaśnia, czym są tłuszcze (B) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje wzór ogólny tłuszczów (C) • wyjaśnia różnicę w budowie tłuszczów stałych i ciekłych (C) • podaje wzór tristéarynianu glicerolu (C) • planuje doświadczenie chemiczne umożliwiające zbadanie składu pierwiastkowego tłuszczów (D)
9.2. Właściwości tłuszczów	27. Właściwości tłuszczów	<ul style="list-style-type: none"> • właściwości tłuszczów • doświadczalne odróżnianie tłuszczów nasyconych od tłuszczów nienasyconych • identyfikacja tłuszczów* • utwardzanie tłuszczów* • zmydlanie tłuszczów* 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje właściwości fizyczne tłuszczów (B) • przebieg reakcji hydrolizy oraz zmydlania tłuszczów* 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • projektuje doświadczenie chemiczne umożliwiające odróżnienie tłuszczu nasyconego od tłuszczu nienasyconego (D) • wyjaśnia, dlaczego olej roślinny odbarwia wodę bromową (C) • wyjaśnia, na czym polega metoda utwardzania tłuszczów* • potrafi przeprowadzić reakcję zmydlania tłuszczów* • zapisuje równania reakcji otrzymywania i zmydlania podanego tłuszczu, np. tristéarynianu glicerolu* • wyjaśnia, na czym polega próba akroleinowa*

10.1. Występowanie, skład i budowa białek	28. Występowanie i budowa białek	<ul style="list-style-type: none"> występowanie białek skład białek <i>rodzaje białek*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia pierwiastki chemiczne, których atomy wchodzi w skład cząsteczek białek (A) wymienia miejsca występowania białek (A) definiuje białka jako związki chemiczne powstające z aminokwasów (B) podaje przykłady białek (A) <i>wymienia rodzaje białek*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>projektuje doświadczenie chemiczne umożliwiające zbadanie składu pierwiastkowego białek*</i>
10.2. Właściwości białek	29. Właściwości białek	<ul style="list-style-type: none"> właściwości białek denaturacja i koagulacja reakcje charakterystyczne białek <i>efekt Tyndalla*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje właściwości białek (B) wymienia czynniki, które powodują denaturację białek (A) wymienia czynniki, które powodują koagulację białek (A) definiuje pojęcia „denaturacja” i „koagulacja” (A) opisuje różnice w przebiegu denaturacji i koagulacji białek (B) wykrywa obecność białka w produktach spożywczych (B) podaje reakcje charakterystyczne białek (B) <i>podaje produkty hydrolizy białka*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> projektuje i wykonuje doświadczenie chemiczne badające zachowanie białka pod wpływem: ogrzewania, stężonego roztworu etanolu, kwasów i zasad, soli metali ciężkich (np. CuSO_4) i soli metali lekkich (np. NaCl) (D) objaśnia pojęcia: „peptydy”, „zół”, „żół”, „koagulacja”, „peptyzacja” (C) planuje doświadczenie chemiczne umożliwiające zbadanie składu pierwiastkowego białek (D) projektuje doświadczenie chemiczne umożliwiające wykrycie białka (D) wyjaśnia, na czym polega wysalanie białka (C)

<p>11.1. Skład pierwiastkowy i rodzaje sacharydów 11.2. Monosacharydy</p>	<p>30. Budowa cukrów. Budowa i właściwości monosacharydów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • budowa sacharydów • podział sacharydów • budowa i właściwości glukozy • <i>reakcje charakterystyczne glukozy*</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia pierwiastki chemiczne, których atomy wchodzi w skład cząsteczek cukrów (A) • dokonuje podziału sacharydów (B) • podaje przykłady sacharydów (A) • definiuje pojęcie „węglowodany” (B) • zapisuje wzory sumaryczne glukozy i fruktozy (A) • opisuje właściwości fizyczne glukozy (B) • omawia budowę glukozy (B) • wymienia zastosowania glukozy (A) • <i>wyjaśnia redukujące właściwości glukozy</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • projektuje doświadczenie chemiczne umożliwiające zbadanie składu pierwiastkowego cukrów (D) • projektuje i wykonuje doświadczenie chemiczne umożliwiające zbadanie właściwości glukozy (D) • <i>wyjaśnia sposób wykrywania glukozy*</i> • <i>udowadnia redukujące właściwości glukozy*</i> • <i>przeprowadza próbę Trommera i próbę Tollensa dla glukozy*</i>
<p>11.3. Disacharydy</p>	<p>31. Budowa i właściwości disacharydów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • budowa sacharozy • właściwości sacharozy • zastosowania sacharozy • hydroliza sacharozy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapisuje wzór sumaryczny sacharozy (A) • opisuje właściwości fizyczne sacharozy (B) • wymienia zastosowania sacharozy (B) • definiuje pojęcie „reakcja hydrolizy” (A) • zapisuje za pomocą wzorów sumarycznych równanie reakcji sacharozy z wodą (B) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, że sacharoza jest disacharydem (C) • projektuje doświadczenia chemiczne umożliwiające zbadanie właściwości sacharozy (D) • opisuje przeprowadzane doświadczenia chemiczne (C) • <i>projektuje doświadczenia chemiczne umożliwiające odróżnienie glukozy od sacharozy*</i>

11.4. Polisacharydy	33. Budowa i właściwości polisacharydów – skrobia i celuloza	<ul style="list-style-type: none"> występowanie skrobi i celulozy w wodzie budowa skrobi i celulozy właściwości skrobi i celulozy zastosowania skrobi i celulozy doświadczalne wykrywanie skrobi w produktach spożywczych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje występowanie celulozy i skrobi w przyrodzie (B) zapisuje wzory sumaryczne skrobi i celulozy (A) opisuje właściwości skrobi i celulozy (B) zapisuje reakcję charakterystyczną dla skrobi (A) definiuje związki wielocząsteczkowe i podaje ich przykłady (B) omawia przebieg reakcji hydrolizy skrobi i celulozy (B) wykrywa obecność skrobi w produktach spożywczych (B) opisuje zastosowania skrobi i celulozy (B) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje budowę cząsteczek skrobi i celulozy (C) wymienia różnice we właściwościach fizycznych skrobi i celulozy (C) zapisuje poznane równania reakcji hydrolizy sacharydów (C) projektuje doświadczenia chemiczne umożliwiające zbadanie właściwości skrobi i celulozy (D) opisuje przeprowadzane doświadczenia chemiczne (C) opisuje znaczenie i zastosowanie skrobi i celulozy (C) udowadnia, że skrobia i celuloza są polisacharydami (D) wyjaśnia, czym są dekstryny (C) omawia hydrolizę skrobi (C) projektuje doświadczenia chemiczne umożliwiające wykrycie obecności skrobi w produktach spożywczych (D)
12. <i>Substancje silnie działające na organizm człowieka*</i>	34. <i>Substancje silnie działające na organizm człowieka*</i>	<ul style="list-style-type: none"> rodzaje uzależnień* substancje powodujące uzależnienia* skutki uzależnień* 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje uzależnień* wymienia i opisuje substancje powodujące uzależnienia oraz skutki uzależnień* 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie „uzależnienie”* opisuje szkodliwy wpływ niektórych substancji uzależniających na organizm ludzki*
Podsumowanie działu	35., 36., 37. Podsumowanie wiadomości. Sprawdzian wiadomości. Omówienie sprawdzianu			

* Treści nadobowiązkowe.